

Megmorgástól megkávéztatásig

Esetem P. bácsival, P. bácsi esete velem
(lírai esettanulmány)

Orvos feleségem is addiktológiával foglalkozik, magam szintén szenvedélybetegek mentális támogatásával bíbelődöm tizenöt éve. Lelkész múltam erre predestinál. Sok furcsa helyzetet átélünk már mindketten. Míg narkós telepen dolgoztam, megszoktam, hogy a szenvedélybetegek időnként igen arrogánsan viselkednek, mégsem szabad emiatt megsértődnöm, s tudni kell kezelnem az ilyen helyzeteket. Tíz éve vagyok a tatai időskorúak otthonában a mentálhigiénés csoport vezetője. Itt is vannak néha cifra helyzetek, ezeket is megpróbáljuk mind szakmailag, mind emberileg rendbe tenni. Általában – legalábbis átmenetileg – sikerrel. Esettanulmányomat most egy olyan személyről írom, akivel kapcsolatban majdnem kudarcot vallottam.

P. bácsi akkor került be az otthonba, amikor én otthon voltam a nagylányunkkal GYED-en. Amikor visszatértem a fizetetlen szabadságról, természetesen sok új arc fogadott intézetünk minkét telephelyén. Cserélődtek az ellátottak és a kollégák. Helyzetem azonban nem volt sem váratlan, sem nehéz. Nem vagyok tatai, mégis gyorsan befogadott a város. Templomban, művelődési házban, könyvtárban gyakran ugyanazokkal futunk össze, tanítottam a nyugdíjas főiskolán, mindketten tartottunk osztályfőnöki órát a szenvedélybetegségek megelőzéséről több iskola több osztályában, sőt a laktanyában is. Gyakran látnak minket kerékpárral az utcán, összeszaladunk vásárláskor. Vidámak vagyunk, három gyönyörű gyermekünk van, óvodás- és iskolatársaik, zenedebéli ismerőseink viszsza-köszönnek, szégyenszemre olykor előre, s azt se tudjuk, melyikünknek. Nejem idevalósi, de lassan az egész család kezd beletartozni a városképbe. Nemigen ütnek össze két fedőt, hogy minket ott ne lehessen látni. Lányaink szépségversenyt nyertek. Nejem benne van a Tiszta Forrás egészségvédő szervezetben. A városban is nemegyszer összefutunk intézetem egy-egy ellátottjával. Nagyon kedvesen köszöntenek, megcsodálják a gyerekeinket, azok már hozzászórtak az idősök círogatásához, megfelelőképpen viszonzozzák. Általános szeretetnek örvendünk mind az öten. Fizetésem a családi pótlékkal együtt a legmagasabbak közé tartozik a munkahelyemen, mégsem vettem észre,

hogy bármelyik kollégám utálna. Mindegyiket aktuális énekkel vagy verssel köszöntöm a neve napján, akárcsak 160 ellátottunkat. Mindezt azért írom le, hogy világos legyen, miért vágott annyira mellbe P. bácsi érthető, de váratlan megjegyzése, amikor egy szép napon visszaérkezve a GYED-ről, megjelentem a porondon. P. bácsi a szomszéd városból került hozzánk, még sose látott. Rendőr volt, és trombitás. Nem kellett félnie senkitől, inkább tőle félték a renitenskedők; és szó szerint hozzászórt, hogy „hangot adjon” érzéseinek. Én renitens elemként jelentkeztem az életében, s rosszállásának tüstént hangot is adott, a következő, rendkívül racionális megjegyzéssel: *Na, most már ennek a fizetése is a mi pénzünkbe kerül ki? A szavakra nem emlékszem pontosan, de az értelmük ez volt, annyi biztos. Még azt se mondanám, hogy megsértődtem. Nem szokásom, de megdöbbenem, pedig az se szokásom. Sokkal inkább azt mondhatnám, hogy elbizonytalanodtam. Az a légkör, amelyben élünk, az a légkör, amelynek a kialakítása és megőrzése ráadásul munkaköri kötelességem is, amelyről eddig azt hittem, hogy tömör és stabil, hirtelen léket kapott. Azok között, akiknek az életét megkönnyíteni vagyok hivatott, egynek, vagy talán többnek is? – terhére vagyok. Identitászavar lépett fel nálam. Mentálhigiénét végzek én itt, vagy mentálintoxikációt? Hasznot hajtok, vagy kárt okozok ezen a glóbuson?*

Másodszor lépett fel ez a jelenség az életemben. Most 58 éves vagyok. Akkor 50 éves lehettem. Először 30 éves korom körül jelentkezett, amikor megkérdeztem egy egyetemistát, hogy elég unalmas volt-e az óráim, és ő igennel felelt. Eszembe sem jutott, hogy megharagudjam rá, továbbra is jó barátok maradtunk, de én egy hétig az öngyilkosság gondolatával foglalkoztam, akkor először, s egyelőre utoljára. Végiggondoltam az öngyilkosság különböző neveit, s egyiket sem találtam olyannak, amivel kisebb galibát okozok, mint életben maradásommal. Így maradtam akkor életben, s barátságban az illetővel, bár fejre állásomat azóta sem közöltem vele. P. bácsival azonban más volt a helyzet. Ővele még szó sem lehetett barátságról, hiszen először láttuk egymást, s bár jóvágású, fess ember

volt, aki férfi létére is ad magára, ez nem a meglátni és megszeretni esete volt – legalábbis az ő részéről nem. Az én részemről nem járt a dolog szembefordulással, haraggal, vagy pláne gyűlölettel. P. bácsi szeretetre méltó ember. Én tudnám is szeretni, keresztényi meggyőződése alapján szeretem is, ki nem hagynám semmiből, amivel a javát szolgálhatnám, de ő egyelőre ezek közül egyetlen egyre sem tart igényt. Ellenkezőleg, azt szeretné, ha kimaradtam volna az életből. Amde nem maradtam ki. Az életből sem akarok miattá kimaradni. Azokból a gondolatokból még 30 évesen kigyógyultam. Depresszióra azóta sem vagyok hajlamos. Ellenkezőleg, jó humorról áldott meg a Teremtő, és néha úgy érzek, úgy teszek, mintha még létezne a szerintem fontos, hasznos és komoly udvari bolond intézmény, csak ma nem egy személy számára működtetik, hanem esetemben 160 személy számára. Méltósággal és átéléssel töltöm be ezt a szerepet, szeretnek is érte, el is nézik, ha szókimondásba „tévedek” miatta, mint nagy elődeim a pályán. P. bácsival szemben azonban hirtelen elhagyott a humorom. Kiestem a szerepből. Először életemben előfordult, hogy félve nyomtam le egy kilincset. Annak a szobának a kilincset, amelyben P. bácsi lakott három társával. Szobatársaival jón voltam. Ők még a GYED előtt ismertek meg. Felhőtlen lehetett volna további kapcsolatunk, de én gyanakodva léptem be hozzájuk szokásos látogatásaim alkalmával, hiszen lehet, hogy a terhükre vagyok, P. bácsinak mindenképp. Ha rászántam is magam, látogatásaimat a lehető legrövidebbre kurtítottam az ő szobájukban, s akkor sem hoztam a szokásos laza, humoros formámat, hanem bántóan illetudó és udvarias próbáltam lenni, s ez minden természetességet nélkülözött. A mentálhigiénének pedig, szerintem, kevés olyan ellensége van, mint a mesterkélttség, legyen az erőltetett jókedv, vagy erőltetett komolykodás. Nekem nem esik nehezemre délelőtt valamelyik kedves ellátottunk temetésén részt venni, s „őszinte” részvétet nyilvánítani a hozzátartozóknak, anélkül természetesen, hogy a gyanús „őszinte” szót kiejteném a számon, délután pedig fergeteges farsangi mulatságot rendezni az otthonban. A dolog természetéből fakadóan vagyok

komoly a temetőben, és vidám a táncteremben. Semmi természetellenes nincs a kétféle kedélyállapotban nálam, bármilyen rövid idő telt is el a két rendezvény között. Sőt, ugyanilyen természetességgel vagyok komoly az egyik szobában, ahol a néni nek minap temették a fiát, s a másikban, ahol a bácsi névnapját tréfás énekekkel ünneplem. P. bácsiék szobájába lépve azonban elvesztettem a természetességemet

Most ki kellene térnem az okokra, melyek e szokatlan reakciót váltották ki belőlem. Tanulmányom úgy lenne teljes. De nem lesz az, mert már alig emlékszem a többi körülményre, mely akkoriban jellemezte az életemet. Élveztem otthonom melegét, kislányunk fejlődését, azt, hogy egyre több dologban tudom kiváltani az édesanyját, míg hazajön a munkából. Ugyanakkor feszültségeket is hordozott ez a „háztartásbeliség”, ez a bébiszitterkedés, amit természetesen másképp csinál egy férfi, mint egy aszszony, egy idősödő apa, mint egy fiatal anya. *Feleségem* pont a *fele* volt az én életkoromnak, mikor 48 éves koromban összeházasodtunk. Az a felállítás, hogy ő GYES-en van, én pedig dolgozom, gyökeresen megváltozott, amikor ő visszament dolgozni, és én maradtam otthon. Am egyáltalán nem állt vissza, amikor ő újra eljárt a munkahelyemre. Nem, mert a gyermekkel rendelkező várandós anyukának teljesen más a terhelhetősége és a párjával szembeni elvárása, mint annak, akinek még nincsen világra szült nagyobbacsa csemétéje, s úgy várja a babát egyedül. Különösen más, amikor még szakvizsga kötelezettségekkel is „terhes”. Ez volt-e az ok, vagy más, már nem emlékszem pontosan, de szokatlan módon reagáltam P. bácsi megjegyzésére. Am ez a tőlem idegen reakció nem tartható soká. Most valami patent megoldással kellene dicsekednem, erre azonban, sajnos, a valóságban nem került sor. Sokkal sajnálatosabb esemény változtatott a helyzeten. P. bácsi kórházba került. Hét fős csoportunk a városnak két különböző pontján működik, én vagyok az összekötő láncszem, aki a hétnél öt napján a 100 fős Fényes fasori otthonban kezdek, de kedden és csütörtökön a 60 fős Kocsi utcai otthonban fejezem be a napi teendőket. Értelemszerűen magamra vállaltam a kórházlátogatás feladatát, hiszen kedden és csütörtökön útba esik a tatai kórház, amikor átkerékpározom az egyik telephelyről a másikra. Ritka az olyan hét, hogy senki sincs tőlünk kórházban. A megyeszékhelyre kerülő betegeket a hét valamelyik délutánján szintén én látogatom,

hogy a két telephelyről bekerülő betegekhez ne kelljen külön-külön egy-egy kolléganőmnek beutaznia, mivel ez pénz-, idő-, és energiapocsékolás volna. Pocsékolás így is előfordul. P. bácsival is megesezt, hogy mire én bebuszoltam hozzá a Hunyadi kórházba, addigra már átszállították a Szanatóriumba. A telefonálás néha drágább, sőt később juttat információhoz, mint a buszozás. Buszozom hát, s néha egy szobában találok meg Kocsi utcai lakónkat egy Fényes fasorival. Ezért igazán kár lenne kettőnknek beutaznia. A Tatára kerülőket mindamelllett látogatják csoporttagjaim és az ápolónővérek is, amikor jónak látják. Távolsági kórházakba ritkán jutunk el. Mivel én pesti származású vagyok, s nem egyszer a fővárosban töltöm a hétvége egy részét, előfordult néhányszor, hogy leszálltam az ORFI-nál, ha arra vitt az utam, s vittem egy csokor virágot a néninek, aki épp ott feküdt. Valamikor futotta még a „cégnek” egy-egy doboz üdítőre, ha kórházban kellett meglátogatnom valamelyik lakónkat, de P. bácsit többnyire már üres kézzel kerestem fel. Ennek ellenére szinte teljesen elpárolgott minden ellenérzés közöttünk. Bennem rögtön, benne nem tudom, mikor. Talán, amikor hirtelen bekerülés miatt valamelyik otthon maradt ruhadarabjával, holmijával siettem be hozzá másnap soron kívül, nem várokozta őt a következő hétig. Amikor hosszabban tartózkodott valamelyik kórházban, kezdtem a nyugdíját is behordani, készséggel írta alá az elismervényt. Hálásan megköszönte a fáradságot, bár ez semmi fáradságot nem jelentett számomra. Az már inkább, hogy másnap el ne felejtsem az elismervénnyel fölkeresni a megfelelő kolléganőt. Előfordult, hogy el kellett kérnem a szekrénykulcsát otthonbéli szobatársától, akire rábízta, hogy kivegyem belőle valamelyik holmiját, máskor a szemüvegét javíttattam meg, mert ráfeküdt a kórházi ágyon. Volt olyan, hogy kedvenc bicskáját kérte, és nem haragudott, mikor nem találtam, mert sejtette, hogy melyik szobatársa kleptomániájának esett áldozatul – nem először. Amikor fekvő beteg volt, kávévittem neki a házi büféből. Ezt a többieknek is meg szoktam tenni, ha kérnek rá. Már nem tudom, hányadik alkalommal fordult elő, hogy másokkal együtt, vagy külön őt meglátogattam valamelyik kórházban, amikor éppen fennjáró volt, lekísért az egy emelettel lejjebb lévő automatához, és megkínált egy kávéval. Akkoriban még nemigen kávéztam. Ellátottaktól tilos elfogadnunk ajándékot. Vele akkor, s azóta is néha-néha kivételt tettem. Nem mindig, nehogy kötelezőnek

képzelve kávé felajánlását a látogatásért. Ujabban meg is állok az első emeleten az automatánál, vagy beugrom egy kávéra a nejemhez, aki éppen a szomszéd osztályon dolgozik, hogy joggal mondhassam, most ittam éppen. De azért időnként megiszom a P. bácsi kávéját. Meg én. Kezdetben, mint legnagyobb hódításom zálogát a pályán. Ma már csak úgy, barátságból. P. bácsi nincs jól. Tüdőproblémáján sokat javítottak január óta. Több mint fél éve került be. De szédül, dagad a lába, és újra nő a daganat a füle alatt, amit egyszer már kioperáltak. Nincs kedve élni. Öreg már. A trombitája sincs már meg. Nincs életcélja. Tavaly öngyilkosságot kísérelt meg. Én utólag értesültem róla. A másik házban voltam akkor. Komolyan hallgatom a panaszait. Őszintén együtt érzek vele. A régi rossz érzéseknek már csak ezen a papirosos van nyomuk, amit olvasóm tart a kezében. P. bácsi sosem vett részt a foglalkozásokon, amelyeket hetente kétszer rendezek a Kocsi úton, különböző írók, költők, feltalálók stb. évfordulói kapcsán. Igaz, a többi férfi se sűrűn. Inkább csak az asszonyok. De a bálokon mindig részt vett, amíg futotta az erejéből. Nem hívó, vallásos vigasztalással nem bosszanthatom, de van két felnőtt fia, akik igazán becsülettel látogatják. Órájuk szoktam apellálni, amikor nagyon nekikeseredik. Elfogadja az érvelésemet, majd sóhajt és visszazuhan. Már nem dohányzik, nem iszik, nem zenél. De él, veszi a lapot, ha tréfálok vele. Megszerettem. Szeretem. Nem azért, mert keresztény vagyok. Hiányozni fog, ha egyszer elmegy. A család és pénz nélkül elhunytakat én szoktam búcsúztatni. P. bácsinak pénze is van, családjá is. Nem én fogok beszélni a temetésén. Valószínűleg nem is nagyon tudnék. Elpityerednék. Mint ahogy most is. Bocsánat. Ilyen egy vérbeli udvari bolond, egy Rigoletto. Ezek a könnyek az én nemes bosszúm azokért a mosolytalan hetekért. De jó itt dolgozni! Ráadásul még pénzt is viszek haza érte a családomnak. Nem is keveset. Mindenkit szeretek. Mindenki szeret. P. bácsi is!!! Ezt biztosan tudom. Pfüj, gusztustalan subjektívizmus... Hja, kérem, ez mentálhigiéné, nem matematika. A kórházban megivott kávék mennyiségével csak nagyon hozzávetőlegesen mérhető. Szerencsére nem nyomnak annyit, hogy érdemes legyen a házirend megszegése miatt eltávolítani engem erről a kellemes posztról. De, ha nyomnának is annyit, ezt az „esetet” – így mindenestül – akkor sem hagynám ki az életemből. Aki nem hiszi, csinálja utánam!